

У нумары:

Андрэй Скарынкін:

«Душа і талент
не належаць чалавеку...»Вершы гэтага паэта прасякнуты
непаўторным водарам
сапраўднага жыцця.

Стар. 5

Хоку ці трохрадковік?

Традыцыі японскай паэзіі цікавяць
творцаў розных пакаленняў.

Стар. 6

«ЛіМ» – у пашыраным фармаце

Дадатак «Кніжны свет» прапануе
інфармацыю пра выдавецкія навінкі,
працу кнігарняў, рэйтынгі
продажаў і інш.

Стар. 9-16

...І домік Элізы Ажэшкі

Гродзенская абласная навуковая
бібліятэка імя Яўхіма Карскага
рыхтуецца адзначаць
180-гадовы юбілей.

Стар. 21

Для мяне мастацтва – душа

Інтэрв'ю са старшынёй
Беларускага саюза мастакоў
Уладзімірам Савічам.

Стар. 22

ІДЗЕ ПАДПІСКА
на II паўгоддзе 2010 годаДля індывідуальных
падпісчыкаў:
1 месяц — 10600 руб.
Падпісны індэкс —
63856Ведамасная
падпіска:
1 месяц — 14000 руб.
Падпісны індэкс —
638562Індывідуальная льготная падпіска для на-
стаўнікаў: на 1 месяц — 6500 руб. Падпісны
індэкс — 63815Льготная падпіска для ўстаноў культуры і адукацыі:
1 месяц — 10500 руб. Падпісны індэкс — 63880Каб год для вас быў неблагім —
падпішыцеся на «ЛіМ»!

Імя нашага выдатнага сучасніка Васіля Зуёнка вядома, пэўна, кожнаму аматару беларускага слоўнага мастацтва. Пазначанае на вокладцы, яно нязменна з'яўляецца гарантам высокага эстэтычнага ўзроўню, своеасаблівым знакам мастацкай якасці. Пачаўшы з вершаў, пісьменнік адметнага творчага тэмпераменту і шматграннага таленту пастаянна асвойвае новыя абсягі. Акрамя шматлікіх лірычных зборнікаў, у яго мастакоўскім набытку — паэмная пенталогія «Пяцірэчча», праязныя элегіі, эцюды, эсэстыка, пераклады і літаратурнакрытычныя нататкі...

Лёсам вызначаны шлях

Сёння Васіля Зуёнка — прызнаны майстра, адзін з лідараў літаратурнага працэсу, творчая біяграфія якога стала неад'емнай часткай гісторыі ўсёй нацыянальнай літаратуры. Некалі ж, у школьныя гады, пад уплывам кніжнай рамантыкі ён думаў пра іншы шлях — хацеў падацца ў капітаны дальняга плавання. Юначая мара, тым не менш, не замінала яму практыкавацца ў вершатворчасці, першыя спробы якой былі дасланы ў газету «Літаратура і мастацтва», адкуль прыйшоў ліст з парадай «яшчэ шмат павучыцца». Рэкамендацыя некага з тагачасных лімаўцаў аказалася лёсавызначальнай. Бацька будучага паэта ўспрыняў яе літаральна: выправіў сына ў Барысаўскае педагагічнае вучылішча, пасля заканчэння якога В. Зуёнка як выдатніка без уступных экзаменаў прынялі на аддзяленне журналістыкі філфака БДУ.

Другая палова 1950-х гадоў была «залатым векам» філалагічнага факультэта. Напэўна, ніколі ў яго сценах не збіралася разам столькі перспектывнай творчай моладзі: Ніл Гілевіч, Анатоль Вярцінскі, Рыгор Барадулін, Генадзь Бураўкін, Міхась Стральцоў, Янка Сіпакоў, Іван Чырынаў, Вячаслаў Адамчык, Кастусь Цвірка, Барыс Сачанка... У такім яркім асяроддзі не мог не праявіцца закладзены прыродай лі-

рычны дар Васіля Зуёнка. У 1966 годзе нарэшце выйшла кніга лірыкі «Крэсіва» (годам раней ёй папярэднічаў зборнік вершаў для дзяцей «Вясёлы калаўрот» — прадвесце прыходу ў літаратуру новай яркай асобы). Кнігу прыхільна сустрэлі і крытыкі, і калегі па творчым цэху, прынамсі, шчыра віталі нараджэнне сапраўднага паэта У. Караткевіч і Г. Бураўкін.

Нельга не захапляцца тым, наколькі сур'езна і адказна В. Зуёнка з самага пачатку ставіўся да сваёй справы: першы лірычны зборнік атрымаўся настолькі прадуманым, цэласным, канцэптвальным, што яго можна разглядаць як разгорнуты паэтычны анонс усёй далейшай творчасці. Контурна абзначаны ў «Крэсіве» пытанні жыцця і смерці, маральнай чысціні асобы, узаемаадносін чалавека з прыродай, захавання нацыянальнай самабытнасці народа паслякова даследуюцца пісьменнікам і зараз, атрымліваючы ўсё большую ідэйна-сэнсавую аб'ёмнасць, шматграннасць і глыбіню.

Многія з прадстаўленых у зборніку вершаў разышліся на цытаты і з'яўляюцца трапнымі самахарактарыстыкамі ідэйна-творчых і маральных імператываў паэта: «зямля – мая аснова», «усіх пачаткаў я — працяг і ўсіх працягаў я — пачатак», «сябра кожнай птушцы», «маё сэрца — у жыцце б'ецца перапёл-

чыным боем... Візітнай карткай В. Зуёнка таксама лічыцца менавіта «крэсіваўскі» верш — «Ніхто не пачуў...»: «Ніхто не пачуў: // Яблык упаў дасвеццем — // Ля Халопеніч, на Беларусі. // Ніхто не пачуў — // Ні людзі, ні травы, ні вецер... // Ніхто. // А шар зямны // Здрыгануўся...»

Выяўленая ў творы надзвычайная чуйнасць вызначае адметную зуёнкаўскую рэцэпцыю быцця. Вытокі такой выключнай пільнасці, відаць, трэба шукаць у нялёгкім, абпаленым вайной, маленстве. «Хто-хто, а я ўжо ж (ды, пэўна, і не толькі я), — разважае В. Зуёнка, — ведаю: бывае, прапоішся ў будане пад яблыняй, калі раптам гупне па даху ці нават па доле яблык, які гэта землятрусны выбух, асабліва калі ўспомніць назапашаную нашым пакаленнем крытычную масу падчас ваеннага дзяцінства». (Цікава, што ў сербалужыцкага мастака слова Кіта Лоранца верш «Ніхто не пачуў...» суадносіцца не толькі з канкрэтным беларускім аўтарам, а выклікае асацыяцыі з Беларуссю ўвогуле — зямлёю, якая не можа забыць жахі вайны: у якасці эпіграфа да нізкай вершаў, прывезенай з падарожжа па нашай краіне, ён выкарыстаў згаданыя радкі).

Уласцівая творам В. Зуёнка аднолькавая ўвага да самых простых з'яў і да быцыйных праблем, уменне, засяродзіўшыся на зне-

шне нязначным, выйсці да глабальных абагульненняў дазваляе называць гэтага аўтара лірыкам з эпічным светабачаннем. Сам паэт з добрым гумарам абыгрывае навешаны на яго «ярлык»: «Радню паэзію з прозай, // Лірыку з эпасам. // Жыву, як шпак на бярозе. // А песня? З жыцця і лепіцца».

Жыццёвасць, пазнавальнасць, нават побытавасць твораў В. Зуёнка спалучаецца з мастацкасцю і праблемна-тэматычнай важкасцю. У зуёнкаўскім паэтычным космасе асобнымі планетамі паўстаюць сапраўдныя, зямныя вёскі, мястэчкі, мясціны: Мачулішча, дзе 3 ліпеня 1935 года будучы пісьменнік з'явіўся на свет («афіцыйная» дата 3 чэрвеня ўзнікла падчас аднаўлення знішчаных у вайну дакументаў), Халопенічы, Узбор'е, Узнацк...

Паказальная ў гэтых адносінах пенталогія «Пяцірэчча», сапраўдны народны эпос XX стагоддзя, буйная як па аб'ёме, так і найперш па ідэйна-эстэтычнай значнасці, ахопу ўзнятых праблем, кніга, над якой В. Зуёнка працаваў з 1965 па 1990 год. У першай паэме «Сяліба» (яе праблемна-тэматычная дамінанта — экалогія, духоўная і навакольнага асяроддзя) лірычны герой вяртаецца да берагоў рачулки Начы, да мясцін юнацтва. Наступны твор «Прычуненне», лірычны роздум пра чалавека і яго месца ў Сусвеце, прысвечаны земляку — касманаўту Уладзіміру Кавалёнку. У паэме «Лукам'е» аўтар праз вобраз уладара Лукомскага княства, што некалі існавала на тэрыторыі яго малой радзімы, раскрывае трагедыю лёсу змагароў за Беларускі Дом.

Прататыпам галоўнага героя «Маўчання травы» з'яўляецца бацька пісьменніка Васіль Захаравіч, проста селянін, жыццё якога суаднесена з трагічнымі перыядамі нацыянальнай гісторыі. Паэмай «Падарожжа вакол двара» В. Зуёнка ушаноўвае памяць маці Куліны Канстанцінаўны, аднак лейтматыўнае адчуванне асабістай страты пашыраецца да адчування страты агульнабеларускай (страта мовы, самабытнасці, Радзімы). Лакальна-геаграфічная прывязка не перашкаджае, а, наадварот, дапамагае выяўленню маштабнага мастацкага мыслення, пастаноўцы агульнанародных і — больш за тое — агульнасусветных праблем.

Любоў да малой радзімы — канстанта творчасці В. Зуёнка. «Жыцнёвая памяць» упэўнена вядзе В. Зуёнка па адзіна правільным, толькі ягоным шляху ўжо амаль пяць дзесяцігоддзяў. Няхай жа і надалей гэты шлях будзе багатым на знаходкі, лёгкімі і шчаслівым.

Наталля ЗЯЯЦ